

ЗАДАЧА 3. Автоматичен превод – РЕШЕНИЯ

Преводът от един език на друг е трудна задача, която изисква познаването както на двата езика, така и на начина на живот и културата на двете общности, които използват съответните езици.

При превод от български на английски език можем да се сблъскаме с трудности при:

- а) изразяване на понятия, специфични за дадена култура – например думи като *мартеница*, за които няма пряко съответствие на английски;
- б) предаване на добре познати за носителите на единия език факти, герои, сравнения – например *Хитър Петър*, *боря се като лъв*;
- в) превод на фразеологични съчетания (чието значение не е получено от значенията на отделните думи) – например при автоматичен превод *правя се на дръж ми шапката* може да се преведе като *hang on to my hat*, докато правилен превод би бил *play dumb*.

В последните години се наблюдава значително подобрене в качеството на автоматичния превод, но все още могат да се забележат различни грешки.

Даден е списък от изречения на сръбски език и съответствията им на български, получени чрез автоматичен превод.

1. В кои от преводите има грешка? За всеки тип грешка изберете най-точното описание от изброените.

1. Дечак из Ниша без пребијене паре у џепу, син неписменог сељака, изборио се за свој пут у Сједињене Државе са 16 година.

Безпарично момче от Ниш, син на неграмотен селянин, си пробива път до САЩ на 16-годишна възраст.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Г), тъй като изразът *без пребијене паре у џепу* се превежда като *без пукната пара (в джоба)*, а в случая *дечак без пребијене паре у џепу* може да се преведе и като *безпарично момче*.

2. *Ето како политичари, потпомогнати новинарима који не знају две унакрст, настављају да раде по старом.*

Ето как политиците, подпомогнати од неразбираци се журналисти, продължават да работят по стариј начин.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Б), тъй като изразът *који не знају две унакрст* се превежда като *които не знаят и две накръст* (*които не знаят нищо*).

3. *Појаснио је да су веза између групе и организатора и путеви новца откривени посебним истражним радњама.*

Той објасни, че връзката между групата и организатора и пътищата за парите са разкрити със специални следствени действия.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

А), тъй като на български език в израза *пътищата за парите* е използван грешен предлог; трябва да бъде *пътищата на парите*.

4. *Радиши као роб за овог власника који ти није дао ни пребијене паре!*

Работиши като роб за този собственик, който и стотинка не ти е дал!

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Г), тъй като изразът *ти није дао ни пребијене паре* може да се преведе на български както като *не ти е дал пукната пара*, така и като *и стотинка не ти е дал* – и двете са фразеологични съчетания на български език с едно и също значение.

5. *Познајем ову зграду као свој џеп.*

Познавам тази сграда като петте си пръста.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Г), , тъй като изразът (познајем) *као свој џеп* буквално се превежда като (познавам) *като своя джоб*, но значението му като фразеологично съчетание на български може да се предаде като (познавам) *като дланта си / като петте си пръста*.

6. *Нинова и Радев укрстили копља око извоза оружја.*

Нинова и Радев крџтосаха рџце за износа на орџсия.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Б), тъй като фразеологичното съчетание *укрстити копља* буквално се превежда като *да крџтосаме копия*, което е разбираемо на български език, но нетипично; в български се използват изразите *да крџтосаме шпаги* и *да крџтосаме мечове*.

7. *Видре су животиње које управо уживају у игри. У води се лудом брзином зајуре једна према другој, а кад већ мислиш да ће се сударити, једни трзајем репа мењају правац, те се муњевито мимолазе у последњем тренутку.*

Видрите са животни, които просто се наслаждават на играта. Във водата те се втурват един към друг с луда скорост и точно когато си мислите, че ще се сблъскат, с едно движение на опашката си сменят посоката и се разминават светкавично в последния момент.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

В), тъй като има допусната грешка в израза *те се втурват един към друг*, който трябва да бъде *те се втурват една към друга* (тъй като става въпрос за видрите, а *видра* е от ж.р.).

8. Дошли су обојица у кафану без пребијене паре у џепу, што није био тако редак случај.

Двамата дошли в крџмата без дребни пари в джобовете си, което не беше толкова рядџк случај.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Б), тъй като изразът *без пребијене паре у џепу* се превежда като *без пукната пара* (в джоба).

9. Чини се да ће се на лето укрстити путеви овог везисте и Црвене зезде.

По всичко личи, че пџтицата на този полузащитник и Црвена звезда ќе се пресекат през лятото.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Г), тъй като изразът *укрстити путеви* се превежда като *пџтицата им ќе се срещнат / пресекат*.

10. Он је био не само изузетно духовит човек него и лукав као видра.

Той беше не само изключително остроумен човек, но и хитџр като видра.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.

- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
Г) Няма грешка.

Отговор:

А), тъй като сравнението *лукав као видра* на сръбски език се използва за хитър, комбинативен човек. Макар и изразът да е разбираем на български език, той не е типичен за езика; в български може да се използва *хитър като лисица*.

11. *Занатлије без пребијене паре у џепу, без икаквог образовања у глави, разумели су се у културу као Робин Худ у митраљез.*

Занаятчици без трудно спечелени пари в джобовете си, без никакво образование в главите си, разбираха културата, както Робин Худ разбираше картечницата.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
В) В превода е използвана грешна форма на дума.
Г) Няма грешка.

Отговор:

Б), тъй като неправилно е преведено фразеологичното словосъчетание *без пребијене паре у џепу*, което правилно се превежда като *без пукната пара (в джоба)*.

12. *Четврти пут у историји копља ће укрстити Партизан и Манчестер јунајтед!*

Партизан и Манчестър Юнайтед ще се срещнат за четвърти път в историята на хвърлянето на копие!

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
В) В превода е използвана грешна форма на дума.
Г) Няма грешка.

Отговор:

Б), тъй като изразът *копља укрстити* е фразеологично словосъчетание, което е неправилно преведено; на български може да се преведе като *да се срещнат* или *да кръстосат шпаги / мечове*. В изречението не се говори за спорта хвърляне на копие, а става въпрос за футболни отбори.

13. *Бине је најстарији краљевачки планинар. Планине око Краљева познаје као свој џеп.*

Бине е най-възрастният кралевски планинар. Познава планините около Кралево като дланта си.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Г), тъй като изразът (познајем) *као свој џеп* буквално се превежда като (познавам) *като своя джоб*, но значението му като фразеологично съчетание на български може да се предаде като (познавам) *като дланта си / като петте си пръста*.

14. *Од тада је место било од стратешког значаја као раскрсница путева између Европе и Индије. Оттогава мястото има стратегическо значение като пресечна точка на пътищата между Европа и Индия.*

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Г), тъй като в изречението на сръбски език думата *раскрсница* (буквално: ‘кръстовище, кръстопът’) е използвана с преносно значение. На български може да се преведе като *кръстопът* или за да се избегне повторението – като *пресечна точка*.

15. *Говорите о правди, а не знате две унакрст о историји.*

Говорите за справедливост, но нищо не разбирате от история.

- А) Използвана е несъответстваща дума в превода.
- Б) Използван е грешен превод на фразеологично съчетание.
- В) В превода е използвана грешна форма на дума.
- Г) Няма грешка.

Отговор:

Г), тъй като фразеологичното съчетание *не знате две унакрст (о историји)* може да се преведе като *нищо не разбирате (от история)* или *не знаете две накръст (за историята)*.

2. Като използвате двойките изречения в 1., изберете най-точното съответствие в изреченията по-долу.

1. *Сатима сам вежбао и овој стадион познајем као свој џеп.*

Тренирал съм с часове и познавам този стадион _____.

*като джоба си / като мой / **като дланта си** / като на длан*

Отговор:

На български се използват изрази като (*познавам*) *като дланта си / като петте си пръста*, които съответстват на сръбското (*познаје*) *као свој џеп* (буквално: ‘познавам като своя джоб’). Изразът (*виждам нещо*) *като на длан* е с друго значение – ‘(виждам нещо) много добре, много ясно’.

2. *Љубинка је свакодневно одлазила до излога Народног позоришта да гледа слике глумаца и разрађује тактику како да без пребијене паре у џепу одгледа неку представу.*

Всеки ден Любинка ходеше до витрината на Народния театър, за да разглежда снимките на актьорите и да крои тактики как _____ в джоба си да гледа някое представление.

*без дребни пари / без трудно спечелени пари / без много пари / **без пукната пара***

Отговор:

На български език изразът *без пребијене паре у џепу* се превежда като *без пукната пара в джоба си* и означава ‘без никакви пари’. Другите изрази са неточни.

3. *Меч ће се одиграти у Манчестеру где ће други пут ове сезоне копља укрстити велики ривали – Јунајтед и Сити.*

Мачът ще се играе в Манчестър, където за втори път този сезон _____ големите съперници – Юнайтед и Сити.

***ще кръстосат шпаги** / кръстосаха шпаги / копия кръстосаха / ще си кръстосат копията*

Отговор:

Фразеологичното съчетание *копља укрстити* (буквално: ‘да кръстосат копия’), макар и разбираемо на български в буквален превод, е нетипично за езика. На български се използват фразеологичните съчетания *да кръстосат шпаги* или *да кръстосат мечове*. В случая в изречението е използвано бъдеще време, затова верният отговор е: *ще кръстосат шпаги*.

4. *Она је каже Драган његова највећа инспирација, тиха чежња из младости. Пре две деценије путеви су им се укрстили поново.*

Според Драган тя е най-голямото му вдъхновение, тих копнеж от младостта. Преди две десетилетия _____.

пътищата им отново ще се пресекат / пътищата им се пресекли отново / пътищата им бяха кръстосани отново / кръстосвали отново пътищата

Отговор:

На български език фразеологичното словосъчетание *пътеви укрстити* (буквално: ‘пътищата се кръстосват’) се превежда с *пътищата се пресичат*. Фразеологичното съчетание *кръстосвам пътищата* (*кръстосвам улиците*) има друго значение – ‘обикалям, скитам дълго и без цел’. Тъй като изречението е в минало време, правилният отговор е: *пътищата им се пресекли отново*.

5. Опозиционната политическа партия за денеска најави блокада главне раскрснице у центру Београда.

Опозиционната политическа партия обяви за днес блокада на _____ в центъра на Белград.

главното кръстовище / главната пресечна точка / големия кръст / големия кръстопът

Отговор:

Думата *раскрсница* означава ‘кръстовище, кръстопът’. В прекия смисъл най-често се употребява *кръстовище*.

6. Твој живот је на раскрсници. Што год да урадиш, желим да добро размислиш о последицама ако кренеш погрешним путем.

Животът ти е _____¹. Каквото и да правиш, искам да помислиш внимателно за последициите, ако _____².

¹ *на кръстовище / на кръстопът / в пресечна точка / на завой*

Отговор:

Фразеологичното съчетание *на раскрсници* има преносно значение и се превежда на български със съчетанието *на кръстопът* (в този случай не се използва *на кръстовище*) и означава ‘(изправен съм) пред важно решение, двоумя се за нещо’. Изразът *на завой* може в преносен смисъл да означава ‘в повратен момент’, но не е непременно свързан с избор.

² *кривнеш от грешния път / тръгнеш по крив път / тръгнеш в грешен път / влезеш в пътя*

Отговор:

Изразът *крениш погрешним путем* означава ‘да тръгнеш по грешен път’. На български може да се използват фразеологичните съчетания *да кривна от пътя* (не от *грешния път*), *да тръгна по лош път / крив път* (с предлог *по*, а не *в*). Има израз *да вляза в пътя / в правия път* с друго значение – ‘да изоставя лошите навици, да поправа поведението си’.

7. *Данас изгледа блесаст, туп – не зна ни две унакрст; сутра је лукав као видра.*

Днес той изглежда глупав, туп – _____¹; утре е хитър _____².

¹ *знае две накръст / не знае и две, и двеста / знае и две, и двеста / не знае нищо*

Отговор:

Фразеологичното съчетание *не знати ни две унакрст* има аналогично съответствие на български – *не знам две накръст / две накръст не мога да кажа* (‘нищо не знам, нищо не разбирам’). Използва се винаги в отрицателна форма. Фразеологичното съчетание *знам и две, и двеста* има различно значение – ‘мога да се задоволя и с малко, и с много, според обстоятелствата’.

² *като видра / като лисица / като лешояд / като мечка*

Отговор:

Сравнението на сръбски *лукав као видра* на български се предава като сравнение с лисица – тя е животното, на което традиционно (във фолклора, художествената литература и др.) се приписват качествата хитрост, лукавост, комбинативност.

8. *Дијалог Београда и Приштине је једини прави пут за постизање одрживог договора.*

Диалогът между Белград и Прищина _____ за постигане на устойчиво споразумение.

е на прав път / е прав път единствено / прави път / е единственият правилен начин

Отговор:

На сръбски *прави пут* означава *правилен път, начин*, а *једини прави пут* – *единствен правилен път / начин*. Изразът *е на прав път* (‘вървя в правилна посока към целта’) не означава, че пътят е единствен. Изразът *е прав път единствено* променя смисъла на изречението. Изразът *права път* също има друго значение – ‘позволявам на някого да мине или помагам на някого да се изяви или да се развива’.